

XXX. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRK MİLLÎ BİRİKİMİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

DOÇ. DR. KEMAL ÜÇÜNCÜ*

Giriş:

Avcı / toplayıcı toplumdan, tarım toplumuna oradan da bilgi ve sanayi toplumuna, uzanan teknik ve medeni süreçte yaşam, geçim ve düşünme biçimi arasındaki ilişki altyapı kurumları ile üstyapı kurumları arasındaki irtibat en genel anlamda ekonominin, üretim biçimi ve mülkiyet ilişkilerinin sosyal, kültürel ve tarihî olayların oluşumuna etkisi birey ve toplumu yönlendirme biçimi konusunda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Klan – kabile / aşiret yapısından site tarzı yaşam formuna, oradan krallıklara ve feodaliteye dinî sistemin hâkim olduğu Orta Çağ düzenine ve nihayetinde anayasal monarşilere ve demokratik topluma evrilen sürece ilişkin kuramsal açıklamalarda Marksist teori (materyalist perspektif) altyapı kurumu olarak ekonomi ve üretim biçimi ilişkilerini önceler. İdealizm ve öznelci felsefeler milleti tarihsel süreç içerisinde birçok bileşeniyle birlikte verili soyut bir kategori olarak algılar. Ancak metodolojik olarak mutlak bir belirlemeden bahsedilmese de tarihsel durum bize üretim ilişkilerinin ve mülkiyet yapısının topluma, kültüre ve bireye ilişkin etkilerini somut, ampirik olarak göstermektedir.

Millet ve milliyetçilik tartışmaları üzerine yapılan araştırmalara göre, geleneksel toplumlarda yaşayan insanların kimliklerine yönelik modern anlamda müdahaleci bir tartışmadan söz etmek mümkün değildi. Bu nedenle, kimlik tartışmalarının daha çok modernite ile birlikte ortaya çıktığı söylenebilir. Genelde millet olgusunun belirginlik kazanmadığı modern öncesi dönemlerde insanlar,

* KTÜ Edebiyat Fak. TDE Bölümü Öğretim Üyesi.

aile, cinsiyet, klan, din, etnisite, şehir-devlet ve imparatorluk gibi çeşitli kimliklerde ve toplum tiplerinde yaşadılar (Smith 1998: 146).

Milletin kadim bir tarihsel varlık olduğunu vurgulayan Primordialistler [Kadimciler], milleti ilksel bir kategori olarak görür ya da ilksel bağılıklara dayandırır (Bell 2003: 67). Bu bağılıklar veya doğalcıların iddia ettiği gibi doğumla gelen bağlar, sosyobiolog olan Pierre van den Berghe'nin iddia ettiği gibi genetik (Berghe 1994: 96-103) ya da Edward Shils ve Clifford Geertz'ın savunduğu gibi kültürel olabilir (Shils 1957:130-145; Geertz 1973). Doğalcı bakış açısına göre etnik kimlik, duyu organlarımız gibi bir parçamızdır. İlkçiliğin bu biçimi, doğaları itibarıyla insanları bir ailenin üyesi olmalarına benzer şekilde değişmeyen etnik toplulukların üyeleri olarak görür (Özkırımlı 2008; Şimşek 2009: 81-96; Smith 2002a:29).

Haçlı seferlerinin ardından Türklerin İslam fütuhatının öncülüğünü ve siyasal himayesini üstlenmeleri ile tarihin hiçbir döneminde olmadığı şekliyle Batı algısında Müslüman ve Türk algısı aynileşmeye başlar.

Millet ve milliyetçiliğin modern dönemlere ait bir tasarım olduğunu vurgulayan araştırmacılara göre, siyasi dönüşümün en fazla vurguladığı husus, milletlerin modern anlamda meydana gelmesinde siyasal örgütlenmenin yeni biçimlenişidir (ulus devlet). Genellikle milletleşmeyi modernite çağının siyasal ve hukuksal örgütlenmesinin ve son zamanlarda sosyal mühendisliğin ürünü ve yapılanma biçimi olarak nitelendirirler. Millet ve milliyetçiliği modernitenin ürünü olan bir siyasal dönüşüm olarak değerlendiren eserlerden; John Breuilly'nin "*Bir Siyaset Biçimi Olarak Milliyetçilik*", Paul Brass'ın "*Milliyetçiliğin Seçkinlerce Kullanımı*", Eric Hobsbawm'ın "*İcat Edilen Gelenekler*" kavramsallaştırmalarından söz edilebilir. Bu anlamda Marksist kuram millet ve milliyetçiliği kapitalist burjuvazinin bir üretimi ve aşılması gereken bir form olarak görür. Marksizm asıl bölünmeyi milletler üzerinden değil, sınıflar üzerinden kurar.

Etno-semboçüler temel savlarını modernizm eleştirisinden yola çıkarak geliştirmişlerdi. Etno-semboçü terimi, milliyetçilik çözümlemelerinde etnik geçmişe (ve kültüre) ağırlık veren kavramları nitelemek için kullanılır. İlkçiliği reddeden, modernizm açıklamaları ise yetersiz bulan John Armstrong, Anthony D. Smith ve John Hutchinson gibi etno-semboçüler, bu iki yaklaşımdan hareketle bir senteze ulaşmaya, bir tür "*orta yol*" bulmaya çalışırlar. Kendi çalışmalarına *etno-semboçü* adını/terimini kendileri vermiyorlar; terim daha çok bu tür görüşmelere sempatiyle bakan genç kuşak araştırmacılar tarafından kullanılıyor. Nitekim Armstrong, hiçbir eserinde bu terimden söz etmez. Smith, Armstrong'un bakış açısını "*eskilci*" olarak tanımlarken, Hutchinson hem Smith hem de Armstrong'un görüşlerine "*etnikçi*" / "*ethnicist*" nitelemesini yakıştırır (Hutchinson 1994:7).

1. Tarihsel ve Güncel Bir Kategori Olarak Türklük ve Türk Milleti Olgusu

Türk adı ilk olarak bir devlet adı olarak 552 yılında Köktürk Devleti ile tarih sahnesine çıkar. *Türk budun* tabiri ilk defa kullanılır [Bu durum uluslararası millet ve milliyetçilik kuram ve incelemeleri tarihinde dikkate alınıp değerlendirilmesi gereken “tekil ve önemli” bir olgudur.]. Bu anlamda Türkçe ilk olarak Uygur metinlerinde geçer. Tarihsel süreç içerisinde Türk milleti Avrasya ekseninde 20-90 doğu boylamları ile 33-65 kuzey enlemleri arasındaki coğrafyada etnik olarak yerleşmiştir [Saha Türkleri coğrafyası bunun dışındadır.]. Asya, Avrupa, Afrika kıtalarının toplamı 85 milyon kilometrekaredir. Bu alanın 55 milyon kilometrekaresi Türkler tarafından tarihsel seyir içerisinde siyasal olarak yönetilmiştir.1923 yılına kadar Türk ismiyle anılan ikinci bir Türk devleti kurulmamıştır. Atsız’ın vukufuyla belirttiği gibi Türk tarihinde değişen sadece hanedan ve boy isimleridir. Devlet felsefesi ve kurumsal gelenek gelişerek devam etmiştir. Türk etnonimi XIX. yüzyıla kadar dünyada hâkim olan boy, topluluk ve milletlerin hanedanın ismiyle anılması yaklaşımı çerçevesinde siyasal geleneğini devam ettirmiştir. İslamiyet’in kabulüyle birlikte Türk adı büyük ölçüde Türkmen şekline dönüşür. Türkler dışındaki milletlerin hangi boydan olursa olsun İslamiyet öncesinde ve sonrasında Türkler hakkındaki bahislerde hepsinden Türk diye bahsetmeleri “Türk algısının” inşası açısından dikkate değerdir. Haçlı seferlerinin ardından Türklerin İslam fütuhatının öncülüğünü ve siyasal himayesini üstlenmeleri ile tarihin hiçbir döneminde olmadığı şekliyle Batı algısında Müslüman ve Türk algısı aynileşmeye başlar.

Türkler X. yüzyıldan itibaren İslamiyet’i kabulleriyle beraber yeni bir medeniyet dairesine girerek yeni bir coğrafi ve kültürel alana açılmışlardır. Yeni dinin kabulüyle beraber Türklerin yenileyici bir siyasi mücadele hamlesine kavuştuğu görülmektedir.

Türk tarihi Proto-Türk Saka Hun döneminden sonra Hun birliğinin dağılmasıyla uzun süreden beri siyasal hâkimiyet ve gelenek altında yaşamamıştır. Bundan sonraki süreçte ağırlıklı olarak büyük imparatorluklar ve bölgesel siyasal güçler olarak varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu farklı siyasal geleneğe yaşamalarının bir sonucu olarak XI. yüzyıldan itibaren farklı Türk yazı dilleri gelişmeye başlamıştır. Yerel ve bölgesel boy özellikleri öne çıkmıştır. 1552 yılında Kazan’ın düşüşüyle beraber Kuzey ve Doğu Türklüğü XX. yüzyıla kadar uzanan

Türkler farklı siyasal geleneklerde çok geniş bir coğrafyada birbirinden farklı Çin, Fars, Arap, Hint, Arap, Roma, German, Slav vb. halklarla kültürel alışverişe girerek çok zengin bir medeniyet ve kültürel gelenek inşa etmişlerdir.

süreçte Çin ve Rus hâkimiyetine girmiştir. Batıda Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda başlayan gerilemesi önemli oranda Türk nüfusunun ve coğrafyasının siyasal hâkimiyetini kaybetmesiyle azınlık durumuna düşmüşlerdir.

Türkler farklı siyasal geleneklerde çok geniş bir coğrafyada birbirinden farklı Çin, Fars, Arap, Hint, Arap, Roma, Germen, Slav vb. halklarla kültürel alışverişe girerek çok zengin bir medeniyet ve kültürel gelenek inşa etmişlerdir. Bu süreçte öteki kültür ve milletlerde karışma ve iletişim kurmada çok yüksek bir özgüven sahibidirler.

Köktürk, Uygur, Arap, Kiril, Latin başlıca olmak üzere yakın coğrafyalarındaki Çin, Soğd, Brahmi, Gürcü, Ermeni Süryani, Grek vb. alfabeleri ile de metinler üretmişlerdir. Gök Tanrıçılık, Budizm, Lamaizm, Maniheizm, Hristiyanlık, Musevilik ve İslam gibi Asya ve Orta Doğu'nun büyük dinî gelenekleriyle karşılaşmışlardır.

Türk milliyetçiliği hareketi, CMKP'nin MHP'ye dönüşümü, 1969 Adana Kongresinden itibaren takip ettiği çizgi itibarıyla gelinen noktada siyasal birikim ve praksis olarak büyük bir gelenek ve birikime sahiptir.

Güncel hâliyle 250 milyonluk bir Türkçe konuşan Türk soylu, Türk kültürlü çevre söz konusudur.

Türk hükümdarı kadim gelenekte siyasal meşruiyetin kaynağı itibarıyla "Tengri Teg Tengride Bolmuş" özelliktedir; meşruiyetin kaynağı Tanrı'dır. Bu İslamiyet sonrası Türk hükümdarlarında "zıllullahı fi'l-âlem" [Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi] ismine dönüşerek benzer fonksiyonda kullanılmıştır.

18 ve 19. yüzyıllarda Batı'da Türkoloji çalışmaları artmış, Orhun Abideleri ve Kutadgu Bilig gibi Türklerin temel kaynakları çözülmüştür. Sanayi devrimine paralel olarak İngiltere'de burjuva devrimi, Amerika'nın bağımsızlığını 1776'da kazanması ve anayasal bir yönetime geçmesi, ardından Fransız Devrimi "milleti ve milliyetçiliği" aydınlanma düşüncesinin ve klasik liberalizmin bir aracı olarak kurumsallaştırır. Fransız İhtilalinin ardından Latin Amerika'da Simon Bolivar önderliğinde Latin halkları antiemperyalist bir mücadele ile İspanya sömürgeciliğine karşı çıkarlar. Bu kulvarda milliyet-

çilik antikolonyal bir içerik ve çerçevede gelişir.

Yeni Osmanlılar, Jön Türkler, İttihat ve Terakki, Cumhuriyet silsilesinde millî birikim Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile somut bir veçheye bürünmüştür. Cumhuriyet Dönemi Türkiye'si ağırlıklı olarak köylü toplumdur. Sermaye birikimi yok denecek kadar azdır. Bu anlamda teşekkül etmiş bir işçi sınıfından ve burjuva yapısından söz etmek mümkün değildir. Bu anlamda Cumhuriyetin kurucu ve ideolojisini taşıyıcı kadroları ve elitleri bürokrat, asker, memur, çiftçi ve eşraf ağırlıklıdır.

Okuryazarlık oranı ve eğitim seviyesinin son derece düşük olduğu, yeteri miktarda zanaat erbabının bile olmadığı bir toplumda devletçilik yegâne çıkış yolu olarak belirmiştir.

Ümmet toplumundan millet toplumuna, kulluktan vatandaşlığa, mistik düşünceden rasyonalizme ve aydınlanma düşüncesine geçiş yasal düzenlemelerle tamamlansa da sosyal ve kültürel olarak içeriği olmayan kavramlardı. Sosyal ve kültürel anlamda da ataletle mahkûm olmuş bir yapıya yepyeni bir dinamizm kazandırmak gerekiyordu. Üstyapı kurumlarında tepeden aşağı yapılan düzenlemeler gerekli altyapı kurumları ile örtüşünceye kadar uzun sürede havada kalmıştır. Bir toplumun hukuki aşamasının sosyal ve kültürel düzeyinin ötesinde olamayacağı bilinen bir hakikattir.

Ümmet toplumundan millet nizamına geçişte yapılan kültürel düzenlemeler karşı tepkiler de doğmuştur. Bunlardan hilafet, alfabe, laiklik çerçevesindeki uygulamalar, dinî tefekkürden beslenen kamuoyunu karşı bir cephe olarak konumlandırmıştır. Özellikle yer yer laikliğin devlet yönetimi ve hukuk üretiminin dışında "ahlaki ve moral" sahaya taşması günümüze kadar din, dindarlık ve devlet arasındaki gerilimin ana eksenini oluşturmuştur.

1923-1938 döneminde Türk milliyetçiliği devlet kontrolünde reel politik şartların bir gereği olarak dış Türkler ideali ve söyleminden uzakta millî kültürü inşa hareketine odaklanmıştır. 1924 Türkiyat Enstitüsü, Türk Tarih Tetkik Cemiyeti, Türk Dili Tetkik Cemiyeti, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, konservatuarlar, Halkevleri, basın, buna dönük kurumsal yapılarıdır.

Bu dönemde ve müteakip süreçte Atsız çevresindeki Türk milliyetçiliği, ağırlıklı olarak Türklüğü bütün Türkleri kapsayan bir kavram olarak telakki eden köycü, kalkınmacı bir sistem olarak uzun süre ağırlığını korumuştur. Dil, tarih ve edebiyat ağırlıklı incelemeleri felsefe, siyasal teoriler ve ekonomik politika üzerinde analizler son derece azdır. Fiziki antropolojinin zirvede olduğu bir dönemde Türklük fikrinin kamusal ve entelektüel tartışma gündemine taşınmasında büyük pay sahibidir.

1950-1970 dönemecinde millî birikimin yer yer İslamcı yapılarla, Türkiye ve Türklük eksenli vurgularda kesiştiği görülür. Arada geçişkenlikler ve müşterek alanlar olduğu dönemin fikir ve mücadele geleneği incelendiğinde gözükmektedir. Daha sonraki süreçte yaşanan siyasal kırılmalar kültürel İslamcılığın siyasal İslamla endoktrine olması/bu vurgunun giderek artması ayrışmayı derinleştirmiştir.

Türk milliyetçiliği hareketi, CMKP'nin MHP'ye dönüşümü, 1969 Adana Kongresinden itibaren takip ettiği çizgi itibarıyla gelenek ve birikim ve praksis olarak büyük bir gelenek ve birikime sahiptir.

Türk milliyetçiliği hareketi, CMKP'nin MHP'ye dönüşümü, 1969 Adana Kongresinden itibaren takip ettiği çizgi itibarıyla gelinen noktada siyasal birikim ve praksis olarak büyük bir gelenek ve birikime sahiptir. İçerisinde eksiler vardır, ama doğal olarak önemli bir birikimdir. Bu birikimin Soğuk Savaş sonrası, iletişim devrimiyle küreselleşen ve değişen durumuna yeni cevaplar ve alternatifler üretmesi gerekmektedir.

Günümüz bağlamında millî devletler ve millet yapıları Türk-İslam dünyası küresel güç merkezlerinin, neoliberalizmin ve çok uluslu (küresel) şirketlerin saldırısı altındadır. Tarihsel olarak çok uzun yıllar ticaret yollarını ve imkânlarını kontrol etmelerine rağmen Doğu>Türk dünyası>İslam dünyası kapitalist üretim ve pazarlama kültürüne sahip olmamaları, Batılı manada finans kapital veya menkul, gayrimenkul bakiyeyi biriktirip aktaracak, toplayacak, çoğaltacak banka, tahvil, hisse senedi, vb. ortaklık modellerini bilmedikleri için yeterli ve hızlı bir sermaye birikimini sağlayamamışlardır. Rönesans, coğrafi keşiflerle başlayan ve Doğu ve Batı arasındaki farkın aşılmasındaki en temel ekonomi politik etkenlerden biri budur.

Çağdaş bir biçimde işleyen bir demokrasinin var olabilmesi için bir düzene ve istikrara, bireysel ve kamusal güvenliğin sağlandığı bir bölgeye ihtiyaç vardır.

Başlangıçta gelişme aşamasında liberalizm; millî devleti, kendisinin semirmesi ve iç pazarı sömürmesi için bir şemsiye olarak görürken, gelinen aşamada kapitalist modelin sürekli aratan bir üretim ve gelişme zorunluluğu dolayısıyla ulus devletleri ve sınırlamaları kendisine düşman olarak görmektedir. Sermaye ve girişimciler tarihin hiçbir döneminde bu denli pervasız ve hukuk dışında kalmamışlardır. Buna karşılık emeğin dolaşım gücü sınırlandırılarak iş gücü emekçi kesimler, amale pazarı hâline getirilmiştir. Bu anlamda ulus devletler ve millî birikim dışlanarak emperyalizm kendi içerisinde bütünleşirken kendi dışında her türlü etnik ve dinsel ayrışmayı kışkırtmaktadır. Dünyanın 5000 site devletçiğine bölünmesi planları emperyalizme ait stratejik araştırma enstitülerince dillendirilmektedir.

Çağdaş bir biçimde işleyen bir demokrasinin var olabilmesi için bir düzene ve istikrara, bireysel ve kamusal güvenliğin sağlandığı bir bölgeye ihtiyaç vardır. Bunlar gerek, ama yeterli şartlar değildir. Eğitimli iş gücü verimliliği, kalitesi yüksek bir nüfus, ortalama bir refah düzeyi, kendi iradesi ile karar veren, birey değerlerine sahip vatandaşlara ihtiyaç vardır. Bireyin iradesini "yedd-i gassalde meyyit gibi" [ölü yıkayıcısının elinde ölü gibi] olma zaruretiyle araçlara devrettiği tarikat ve cemaat yapılarından demokrasi çıkamaz. Sosyoloji bilimi bu ko-

nuda geniş bir literatüre sahiptir (bk. Edward Tönnies, *Gemeinschaft, Gesellschaft*. Yazar eserinde konuyu vukufu değerlendirir.).

Cemaat dışı kapalı bir sistemdir. İradesi ve eylemi kendi yaşam alanı ile sınırlıdır. Bütün tercihleri ve öncelikleri o dünya içerisinde. Söz gelimi yardımları bütün milletten toplar, ama yardımlaşma, dayanışma ve alışverişi sadece kendi sistemi içerisinde yaparlar. Bu yapı millet sistemini geri götürücü toplumsal dayanışmaya, sosyal sorumluluğa aykırı bir tutumdur. Kendi dışındakiler “hakikati anlayamamış zavallılar” olarak değerlendirir ve her türlü ayrımcı muameleyi uygulamakta beis görmez, yeri geldiğinde güç takat yettiğince uygulamalı tatbikatla gösterilir. Bu yapı bireysel anlamda riyakârlık ve tabi-metbu (efendi-köle) ilişkisini üretir. Efendilik köleci anlayışın ürettiği ve onun sayesinde var olma imkânı bulan bir yapıdır. Bir kısım kamuoyunun destek vererek oy vererek Türkiye’yi vesayetten kurtararak demokratikleşme yoluna soktuğu yapı bu yapıdır.

Bu sürecin aşılabilmesi için toplumsal düzeyde bir millî kalkınma seferberliğine paralel bilimsel, pedagojik ilkelere uygun, ülkenin ihtiyaç ve hedeflerini dikkate alan bir eğitim politikasına ihtiyaç vardır. 27 Aralık 1949 tarihinde ABD ile; “Türkiye ve ABD Hükûmetleri Arasında Eğitim Komisyonu Kurulması Hakkındaki Anlaşma” ve bu anlaşmanın Türkiye’nin bağımsızlığını hiçe sayan ve eğitim politikalarını doğrudan yönlendiren maddeleri artık “millî eğitim” politikaları çerçevesinde tartışılması gereken temel metinlerden biri olmalıdır. Meselenin Türk aydınları ve politikacıları tarafından yeterince bilinmediği aşıkârdır.

“Eğitimin ekonomik büyümeye katkısı, 1960’ların başında büyümeyi hesaplama yöntemi ile yapılan çalışmalar, ekonomik büyümede artışın önemli bir bölümünün iş gücündeki eğitim düzeyinin artışından kaynaklandığını ortaya koymuştur. Çeşitli ülkeler düzeyinde yapılan çalışmalar, oranları değişmekle birlikte, eğitimin ekonomik büyümeye anlamlı katkısının olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin; İngiltere’de %7, Belçika’da %14, ABD’de %15, Arjantin’de %16 ve Kanada’da ise bu oran %25’e ulaşmaktadır (OECD,2005). Fakat Türkiye eğitime yeterince maddi kaynak sağlayamadığı için ekonomik büyümede de %4 gibi düşük bir gelişmeyi ortaya koyabildi. 2000 yılı itibarıyla Türkiye’nin bütçesinden eğitime ayırdığı pay sadece %5 iken 2006 yılında ise ancak %9’a ulaşabilmiştir (DİE, 2006). Bu nedenle eğitimin bütün kademelerinde fiziki altyapı ve insan gücü eksikliği kapatılamamıştır.

Bu da eğitimin kalitesini olumsuz etkilemektedir. Eğitimde kişi başına Japonya’da 950 dolar, Almanya’da 817 dolar, İtalya’da 523 dolar, Yunanistan’da 240 dolar harcanırken; bu oran Türkiye’de yaklaşık 90 dolardır. Ayrıca, Avrupa Birliğine üye ülkelerin eğitim göstergeleri ile Türkiye karşılaştırıldığında; Türkiye’nin AB ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Türkiye nüfusunun ortalama eğitim süresi, AB ortalaması olan 11,7 yıl bile değildir. Bununla birlikte eğitime ayrılan bütçe ve öğrenci başına düşen harcamalar da AB ortalamasına ulaşama-

mıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde, millî kaynakların önemli bir bölümünün eğitime ayrıldığı bilinmektedir. OECD ülkelerinde ABD hariç, öğrenci başına ortalama harcama 9.130 dolardır ve Türkiye’de öğrenci başına yapılan harcamaların 6 katından fazladır (TÜBİTAK 2006). (Çakmak 2008: 33-41’den naklen).

Demokratik rejim ve özgürlükler salt biçimsel olarak kanunlarla kurulamaz. İnsani kalkınma parametrelerinde bütüncül bir gelişme bunun için yaşamsal öneme sahiptir. Aksi mümkün olsaydı kes, kopyala, yapıştır yöntemiyle demokrasiyi ve insan haklarını Afganistan’a, Orta Doğu’ya ve üçüncü dünyanın geri kalmış ülkelerine bir çırpıda taşımak mümkün olabilirdi. Kâğıt üzerinde toplumun gelişmişlik düzeyinin çok ötesinde kanunlar çıkartılarak ekonomik kalkınma ve refah sağlanamaz. Demokratik gelişmenin ekonomik kalkınmayı sağladığı yönünde hiçbir bilimsel kanıt yoktur. Veriler bunun aksini söyler. Bu durum sadece bizim gazeteci, yazar ve politikacılara özgü lümpen bir jargondur.

Küresel kapitalizm ve liberalizm ve onun riyakâr yoldaşı postmodernizm, bütün büyük anlatıların sona erdiğini ilan ederken kapitalizm üzerine tek bir lafı bile olmaması ne kadar ilginç bir durum? Küresel kapitalizm/liberalizm sözde kendi eleştirisini yaparken söylem düzeyinde dünyaya liberalizmin ve küresel kapitalizmin “mümkün dünyalar içerisinde en az mahzurlusu” böylece başka seçeneğin yok, lütfen itaat et! çağrısını yapmaktadır. Küresel kapitalizm, insanlığın önündeki tek seçenek, üretim ve ekonomik model olarak biricik olduğu mantiki olarak zaittir. Böyle bir teoriyi kurmak felsefi ve mantiki olarak imkânsızdır; yok hükmündedir.

Türk milleti, özelde Türk milliyetçileri kapitalizmin bütün arazları ile malul siyasallaşmış, ticaret, menfaat ilişkileri dolayımında yeniden üretilmiş bilinçler üzerinde hegemonya kurmaya dönük, bireyi ve onun beşer olmaktan gelen hürriyetlerini yok sayan yanlış ve ideolojik dinselikle anlayışıyla hesaplaşmak, yüzleşmek durumundadır. Buradan kaçış ve savsaklama imkânı yoktur. Yüzyıllar içerisinde Eşarici yorum saltanat/mülkiyet kaygısı ve ideolojisi ile yoğrulmuş anlayışı tekrar kendi ana kaynaklarımıza dönerek yeni bir okumaya tabi tutmamız gerekir. Gazali, Farabi, İbni Sina, Nasreddin Tusi, Harezmi, Ali Kuşçu, Kadızade Rumi, Takiyüddin vb. dinsel anlamda İmam-ı Azam itikadi planda Maturidi çizgiyi yeniden ele almalıdır. Maveraünnehir Türk düşünce çevresinin 300 yıllık süreçte [X ve XIII. yüzyıllar arasında] Türk kültür ve medeniyetini siyasal hâkimiyetini taşıdığı nokta yeniden irdelenmelidir. 1070 yılında Kâşgarlı Mahmud, Abbasi halifesine sunduğu Divanü Lügat’it- Türk adlı eserinde Türkçenin öğrenilmesi gerekliliğini “Türkçeyi öğreniniz, zira onların hâkimiyeti uzun sürecektir.” mealindeki bir hadisle savunurken “Velev ki böyle bir hadis olmasın, akıl da bunu gerektirir.” diyerek bir entelektüel meydan okumayı yapmaktadır. Kâşgarlı burada İslam’ın halifesine söylemsel olarak Türk irade iktidar ve hâkimiyetini dayatmaktadır. Nitekim 1071 de Malazgirt’ten giren Türkler, 100 yılda bütün

Türkiye coğrafyasını denetime alarak Türk hâkimiyetini Çin sınırından Akdeniz'e kadar muazzam bir coğrafyaya genişletmiştir. Bu bir tesadüf olmayıp aksine yüksek bir entelektüel boyut ve derin bir stratejik taktik dehanın ürünüdür.

Hâldeki problemlerimize bulacağımız çözüm bu mirasın tetkik ve tenkitinden geçer. Yeni bin yılın entelektüel meydan okumasını yapacak okuma ve değerlendirmeler bu ana aks üzerinden kurulmalıdır.

Güncel durumda siyasallaşmış din anlayışı bir ideolojik önermeler dizgesi hâlinde bütün varoluş alanlarına ait iktidarını yayma iddiasındadır. Keza XIX. yüzyılda kalmış dar pozitivist ilerlemeci bilimci anlayış da entelektüel alanda simetrik bir konumdadır. Böyle bir teorik meseleyi aşmadan çağdaşlık, demokrasi, halk egemenliği gibi kavramlar havada kalır. Burada Hafızoğullarının şu tespitlerine bakmakta fayda vardır:

1071 de Malazgirt'ten giren Türkler, 100 yılda bütün Türkiye coğrafyasını denetime alarak Türk hâkimiyetini Çin sınırından Akdeniz'e kadar muazzam bir coğrafyaya genişletmiştir. Bu bir tesadüf olmayıp aksine yüksek bir entelektüel boyut ve derin bir stratejik taktik dehanın ürünüdür.

“Demokrasi denen toplumsal yaşam tarzı, ancak kaynağı beşerî irade olan hukuk düzenlerinde mümkün olabilmektedir. Bu demektir ki, kaynağı ilahî irade sayılan hukuk düzenlerinde, toplumun siyasal örgütü olan devletin bazı organları seçimle de oluşsa, demokrasi denen toplumsal yaşam tarzı, bu toplumsal düzenlerde asla mümkün değildir. Ancak, bugün, modern bazı teokratik devletlerde yasama ve ayrıca yürütme organının seçimle işbaşına gelmesi ve bunların hukuk kuralları koymaları onların “demokratik devlet” olduklarını değil, sadece teosantrik devlet olduklarını gösterir.

Demokratik bir devlet düzeninde, bir normlar sistemi bütünü olarak toplum yaratılmış olarak değil, tam tersine yapılmış olarak yani insan aklının (irade) bir ürünü olarak algılanmaktadır. Böyle olunca, hukukun maddi kaynağının beşerî irade olduğu anlamına gelen laiklik, demokratik devlet düzeninin bir olmazsa olmaz şartı olmaktadır. Bu bağlamda, laiklik demokratik düzenin değil, demokratik düzen laikliğin sonucudur.

O hâlde, maddi kaynağını beşerî iradede bulan demokratik hukuk düzenleri, düzeni olduğu toplumların katıksız bir kültür değeridir. Bu kültür değeri, en azından 18. yüzyıldan bu yana millî olmak yanında, giderek evrensel olmak eğilimini göstermektedir. Böyle olunca, kaynağını laiklik (veya secularizm) düşüncesinde bulan millî-demokratik toplum, hukuk ve devlet düzenleri; özellikle Batı toplumlarında, her çeşit ümmetçi- teokratik toplum, hukuk ve devlet düzenlerini tasfiye ederek, onlardan tamamen farklı, merkezine insanın bulunduğu yeni bir uygarlık olarak or-

taya çıkmış olmaktadır. Laik her toplum düzeni, demokratik bir toplum düzeni değildir. Buna karşılık, demokratik her toplum düzeni, aynı zamanda laik bir toplum düzenidir, çünkü demokrasi, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesi olarak algılandığında, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesine imkân veren bir düzen, ancak hukukun kaynağının beşerî irade olması hâlinde mümkün olabilmektedir.

Liberal-demokratik toplum düzenlerinin özelliği, çoğulcu karakterleridir. Çoğulculuk, her şeyden önce, toplumun dokusunu oluşturan kurallarının ve bu kurullarla oluşan kurumların çokluğu ve çeşitliliğidir. Demokratik bir toplumsal düzene bakıldığında, burada, toplumun siyasi dokusunu oluşturan hukuk kuralları yanında, aynı zamanda ahlak ve din kurallarının, dolayısıyla bunlara bağlı çok çeşitli kurumsallaşmanın yer aldığı görülmektedir. Çoğu kez aynı olguyu düzenleyen, hatta birbirini etkileyen, o yüzden de bazı yerlerde iç içe geçtiği ileri sürülen bu çok ve çeşitli kurullar âleminde, en son belirleyen kurullar, zorunlu olarak hukuk kurullarıdır, çünkü ancak kaynağı beşerî irade olana bu kurullarla, halkın kendi iradesi ile kendini idare etmesi mümkün olabilmektedir.

Liberal-demokratik hukuk düzenlerinde, çoğulculuğun sonucu olarak, insan, çok ve çeşitli koinumlarda, hem çok ve çeşitli birçok normun muhatabı kılınırken hem de zorunlu olarak kanun önünde eşit kılınmıştır. Kanun önünde eşitlik, dil, din, ırk, cins, düşünce vs. ayrılığı gözetmeden, her insanı şerefli ve eşit toplumsal değerinde saymaktır, yani kimseyi, kişisel veya toplumsal bazı özellikleri dolayısıyla, ayrıcalıklı bir muamelenin muhatabı kılmamaktır.

Kanun önünde eşitliğin zorunlu sonucu, her insanın düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetine ve bunların ifadesi hakkına sahip olmasıdır. Kuşkusuz, bu temel yapı, liberal-demokratik hukuk düzenlerinin omurgasını oluşturmaktadır.

Gerçekten liberal-demokratik bir hukuk düzeninde, kimsenin, düşünce, dinî inanç ve vicdani kanaatine karışılmaz. Herkes düşüncesinde, inancında ve vicdani kanaatinde serbesttir. Serbesti, kimsenin bir "ihansı" değildir, kişinin bir "hakkı"dır. Bir kimsenin bir düşünceden, bir dinden veya bir kanaatten olması, başkaları nezdinde, o kimse için bir farklılık ve üstünlük nedeni değildir.

"Bu demektir ki, başka toplumsal düzenlerden farklı olarak, liberal-demokratik bir toplum düzenlerinde, insan tekçiliğe, yani kısır tek bir boyuta indirgen-

Kanun önünde eşitlik, dil, din, ırk, cins, düşünce vs. ayrılığı gözetmeden, her insanı şerefli ve eşit toplumsal değerinde saymaktır, yani kimseyi, kişisel veya toplumsal bazı özellikleri dolayısıyla, ayrıcalıklı bir muamelenin muhatabı kılmamaktır.

memiş, dolayısıyla “etik” zenginlikleri titizlikle korunmuştur. Merkezini mutlak etik bir değer olarak “niteliksiz insanın” oluşturduğu bu düzenlerde, insan, bir yandan iradesi ile oluşan hukuk düzeninin değerleri ile biçimlenirken, öte yandan, bu düzenle çatışmamak kaydıyla, hem kaynağı kendisinin olduğu ahlak düzenlerinin hem de kaynağı ilahî olan din düzenlerinin değerleri ile biçimlenmektedir. Gerçekten, bir canlı türü olarak insan, böyle bir düzende, ahlakın muhatabı olmakta, dolayısıyla insan kimliğini kazanmakta, hukukun muhatabı olmakta, dolayısıyla, kişi kimliğini kazanmakta, bir inanç sistemimin muhatabı olmakta, dolayısıyla kul veya ümmet kimliğini kazanmaktadır.

Öte yandan, kişiler, liberal-demokratik hukuk düzenlerinde, demokratik toplumun toplumsallık dokusunu oluşturan söz konusu bu çoğulcu yapı içerisinde, hukukça yasaklanmamış olmak kaydıyla, her bir normatif düzenin daha alta düzenlerinin muhatabı olabilmektedirler. Gerçekten kişi, bu düzende, bir yandan her hukuk düzeninin muhatabı olarak bir devletin vatandaşı olurken, hem de bir siyasi partinin, bir derneğin, bir meslek kuruluşunun, bir şirketin vs. üyesi olabilmekte, öte yandan hem evrensel ahlak değerlerine bağlı olarak kendi ahlaki değerlerine saygılı olabilmekte hem de bir dine inanarak o dinin çeşitli alt oluşumlarının mensubu olabilmektedir.

Görüldüğü üzere, beşerî iradenin ürünü olan toplumlar, sürekli dinamizm, değişim ve karşılıklı bir etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Merkezini etik bir değer olarak insanın oluşturduğu bu karmaşık olgu, bir yandan ait olduğu toplumun kültür, dolayısıyla uygarlık dokusunu oluştururken, öte yandan o toplumun yaşama tarzını ve kalitesini oluşturmaktadır. Din kurallarının Tanrı tarafından konulduğu kabul edilir. Ne yazık ki, bu kuralları uygulayan Tanrı değildir. Kuşkusuz, kuralları uygulayanlar, kuralları yorumlayanlardır. Gerçekten, yorumlanmadan uygulanan kurala henüz rastlanmamış değildir.

Böyle olunca, kuralları uygulayanlar, devletin bir unsuru olan egemenliğin kaynağını ilahî iradeye bağlamışlar; buradan teokratik, teosantrik devlet düzenleri düşüncesi çıkarmışlar; tabii, bunun bir sonucunda, din düzenini ayrıca toplumun düzeni kılarak, kutsal dini siyasallaştırmışlar, yani tüm din kurallarını birer hukuk kuralı olarak algılamak suretiyle din düzenini siyasallaşan toplumun hukuk düzeni kılmışlardır.

Elbette, bu biçimde oluşuna toplumsal bir düzen, tabiatının gereği olarak, bünyesinde çoğulculuğa yer vermez; yani böyle bir toplumsal düzende, farklı gösterilse bile, din, ahlak ve hukuk esasen aynı şey olmakta, birine aykırılık aynı zamanda ötekine de aykırılık sayılmakta, dolayısıyla ihlal, mutlaka hukuki bir müeyyideyle karşılanmalıdır (Hafizoğulları 1996:1-16’dan naklen).”

Seküler düşünce moral anlamda toplumsal, dinî ve millî birikimi devlet ve hukuk hayatının dışında tutarken bireysel ve toplumsal özgürlüklere aynı ölçüde hürmetkâr davranmalıdır. Ladinîlik, maddi, laik, rasyonel, ampirik tecrübe kadar, aşkın, kutsal ruhani, deruni, metafizik tecrübe de muteber sosyal ve kültürel ya-

şamı zenginleştiricidir. Tarihsel tecrübe bunu söylemeye imkân verir. Hukukun üretiminde bütün itirazlara rağmen dinsel ve kültürel birikim bir ölçüde etkindir. Buradaki temel ölçüt rasyonel davranma kaygısıdır.

Ahlakın ve toplumsal yaşamın normatif değerleri önemli ölçüde bu kaynaklardan üretilmiştir. Bunun yanında herkesin kabul edebileceği “herkes için iyi” ilkesinden hareketle oluşturulmaya çalışılan etik çerçeve doğası itibarıyla doğal iyilikten yana olan ve vicdani eylemi öne çıkaran din ve ahlak sistemleri ile iç içe geçmektedir. Bu anlamda değerleri ve ortak iyiyi arama bulma idealini içselleştiren, bunu eğitim sistemiyle pekiştiren bir anlayış millî demokratik bakışın temel ayaklarından birini oluşturmalıdır. Bu çerçevede dünya pedagoji çevrelerinin insani ve toplumsal gelecek açısından değer eğitiminin vazgeçilmezliğine yaptıkları vurgu giderek artmaktadır.

Değerleri ve ortak iyiyi arama bulma idealini içselleştiren, bunu eğitim sistemiyle pekiştiren bir anlayış millî demokratik bakışın temel ayaklarından birini oluşturmalıdır.

Sonuç:

MHP'nin tabanı cemaat ve tarikat, iane, iaşe ve ibade denetiminde olmayan millet sisteminin şuurunda Türk milletini atomize eden ve tahrip eden oluşumların bilincindedir. Antiempyalist ve Yeni Orta Çağ zihniyetini tahlil ve teşhis etmiş bir siyasal ufuktur. Mandacı ve himayeci her türlü sağ ve sol ideolojiye göre mesafelidir. Bu aşamada Türkiye'nin yerli dindarları, yerli solcuları ve liberalleri ile aynı bloktadır. Siyasal ayırım noktasını millî bağımsızlık, gerçek özgürlüklerden ve demokratik toplum idealinden kurar.

Çok kültürlü, çok dinli farklı kimlik tercihlerine sahip bir toplumda modernitenin ve aydınlanma felsefesinin bir tasarımı olan ulus devlet formasyonunun aşılması gerekliliği postmodernizm, çok kültürlülük ve neoliberalizmin ortak kanaatidir. De-

mokratik yaşam projesinin bir aydınlanma projesi olduğu unutulmamalıdır. Modernizmin getirdiği problemlerin çözülmesi bu sistemin irrasyonel olarak inkârı ile mümkün olabilir mi?

Türk milliyetçiliği Tanzimattan günümüze ağırlıklı olarak Türklük bilim alanının bilgi etkinliği içerisinden kurulmuştur. İktisadi perspektiften ekonomi-politik zemininde eksikliklerle maluldür. Bu manada Yusuf Akçura ve Ağaoğlu'nun tespitleri ve açıklamaları dikkat çekicidir. Günümüz Türkiye'sinde milletleşme sürecine tamamlayamamış cemaat ve feodal toplumsal kesitlere sahip bir ülkede “milletleşme” ülküsü hâlâ biricik seçenektir. Yeni bir üretim ve paylaşım kültürü/ liberal kapitalizmin antihümanist cephesi bunun için vergi ve maliye toplamda iktisadi politikalarının önemi istihdam üreten çevreye ve insan haklarına

saygılı bir üretim modelini tartışmak artık zaruridir.

Ümmet, Orta Çağ dünyasının kâinatı oluşu ve her türlü realiteyi din içerisinden algılayan bireyin özgürlüğünü teorik düzlemde Tanrı'nın mutlak iradesi karşısında eşit olma şeklinde anlasa da toplumsal anlamda avam-havas ayırımını sınıfı ve eşitsizliğe çeşitli düzeylerde onay verir. Bu anlamda Osmanlı deneyimine yeniden bakmakta, kritik etmekte fayda vardır.

Türkiye ve dünya tecrübesinde modern anlamda dinin siyasallaşması kut-salın popülerleşmesine dolayısıyla sığlaşmasına, dejenere olmasına tarihestü zaman ve mekân aşkın bir mesajı olma iddiasındaki dini tarihe maruz bırakarak aşılacak bir olguya indirger [Türkiye İslamcılığı da bu anlamda Türk tarihinin tinsel referanslar kümesinden kopuktur.]. Dinden referanslı bir siyasal sistem, siyasal yetkiyi/kamu otoritesini kullanan kişi ve kişileri tanrısal bir otorite veya masuniyet kazandırarak/donatarak sözüm ona Tanrı adına işledikleri bireysel eylemlerinden dolayı yöneticileri dokunulmazlık zırhına büründürür. Böyle bir kamu otoritesi karşısında özel hukuktan, bireyin temel hak ve hürriyetlerinin güvencesinden bahsedilemez.

Din-devlet, din-toplum, birey-din ilişkisinde laik devletin tutumu toplumsal barış ve hürriyetlerin güvencesi olarak değerlendirilmelidir. Dinsel inançların ve ibadetlerin korunması bir temel insan hakkı olarak vardır. İnsan hakları literatürü ifade özgürlüğünü örselememek koşuluyla, örneğin AHİM kararlarıyla bu alanda düzenlemeler yapılmasına cevaz verir.

Türk milliyetçileri için dinî mirasın bütüncül olarak bütün mezhep ve yorumları kültürün asli bir unsuru olarak hürmetkârdır. Bütün demokratik rejimlerde olduğu (kaçınılmaz olarak olması gerektiği) gibi hukukun üretiminde, kamu yönetiminde dinî referansları temel almaz [Uygulamada hukukun yazılı olmayan kaynakları arasında örf ve âdetlerin bir bölümü dinseldir ve bunlara müracaat edilmesi ayrı bir husustur.]. Müntesiplerinin bireysel kolektif veya ibadetle alakalı kurum ve uygulamaları yasal güvencededir. Siyasal olarak bunu ifade ederken politik ve siyasal kadroların *mahcubiyet* duyacağı bir husus yoktur. Bunun karşısına konulabilecek alternatif bir model henüz yoktur. Bu anlamda başörtüsü problemini bireysel haklar çerçevesinde görür. Buna ek olarak cemevleri kendi asli bağlamına bağlı olarak Sünni mezheplere sağlanan statüyle eşitlenebilir. Bu manada din eğitiminin seçmeli ve tercihli olması devletin bu eğitimi verecek uzman kadroları gözetiminde nitelikli bir biçimde eğitmesi, dileyen yurttaşlarına bu hizmeti sunması kamu güvenliği ve insan haklarının geleceği/gü-

Türk milliyetçiliği Tanzimattan günümüze ağırlıklı olarak Türklük bilim alanının bilgi etkinliği içerisinden kurulmuştur.

vencesi açısından elzemdir. Bu yaklaşım AHİM kararlarında da karşılığını bulur. Leyla Şahin davası buna bir örnek teşkil edebilir. Ayrıca Japonya, ABD, Almanya örneklerinde ladinî şiddet kültürüne dayalı şeytana tapma ritüeli çerçevesindeki örneklerde devletin inanç ve felsefi kanaat alanına müdahalesindeki sınır, kamu yararı açısından ciddi biçimde tartışılmaktadır.

Türk milliyetçiliği yeni siyasal ekonomik ve sosyal şartlar çerçevesinde durduğu yeri ve referans kümesini ilkesel çerçevesini oluştururken vazgeçilmez ilkelere Türk kültürünün tarihsel sürekliliği ve tinsel anlam dünyası, antiemperyalizm, millî bağımsızlık, ferdî hak ve hürriyetlerin tekamülü çerçevesine oturtmalıdır.

Türk dünyasına yaklaşımı stratejik ve taktik nitelikleri ağır basan bir hüviyette reel politiğin gereklerini dikkate alan kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri olan bir içeriğe kavuşmalıdır. Kültürel sosyal iş birliği çemberlerini ve özellikle ekonomik iş birliği imkânlarını, rasyonel bir zeminde zirveye taşımak lazım gelir. Türk milliyetçiliği soy birliği olan bu kültürel coğrafyanın siyasal oluşumlarını ve yüzyıllar içerisinde üretilmiş özgünlüklerini kendi demokratik nizamlarının gelişimini incelemelidir. Bölgesel iş birliği imkânları aşama aşama geliştirilmelidir. Siyasi ve kültürel yakınlaşma hedefi adım adım rasyonel bir tarzda çiğ duygusallıktan uzak bir programa kavuşturulmalıdır.

Türk milliyetçiliği kendisini kurarken binlerce yıllık yönetme ve teşkilatçılık birikiminden getirdiği insanlığı “adalet ve eşitlik içerisinde daha iyiye taşıma” nosyonu ve misyonu yeterlidir. Negatif reaksiyonlar, ötekine düşmanlık, içerisinden kurması anlamlı değildir. Böyle bir geleneğe de sahip değildir. Bu yönüyle insanietçidir.

Bilimin amacı “neden” ve “nasıl” sorusuna cevap bulmaktır. İmkân ve sınırlılığı bu soru çerçevesindedir. Niçin sorusunun cevabına kendi bağlamı içerisinde din, felsefe, sanat, mitoloji verir. Bu çerçevede dinî perspektif ve donanımla bilimsel alana ilişkin olguları açıklamaya çalışmak veya tersine bilimsel metodolojiyle ampirik ve rasyonel yoldan dinî alanda açıklamalara girişmek yersiz ve beyhudedir. Kültürel alanda gerçek manada donma ve çürüme böyle bir iklimde başlar. Bu süreçten herhangi bir yaratıcı yenilik veya üretim beklemek boşunadır. Bu anlamda Gazali'nin “rasyonel teolojiye” yaptığı tenkitler dikkate alınmalıdır. Dinî alanın bütüncül olarak bütün bilgi alanlarını aynı şekilde bilimin kainattaki bütün soruları cevaplama iddiası temel çelişkimizdir. Bu çerçevede metafizik ve rasyonel alanların kendi sahalarına çekilmesi ülkemizdeki güncel gerilimin aşılmasında önemli bir çözüm imkânı sunar. Dünyanın hiçbir ülkesinde bir siyasal kadro her pazar kiliseye gittiği veya mezmurları çok iyi yorumlayabildiği için oy alamaz, siyasal yönetme talebinde bulunamaz, bulunsa dahi kamuoyları tarafından dikkate alınmaz. Keza ülkemizde dindar veya ladinî bir yurttaşımız evine elektrikçi, tesisatçı alırken ustanın dindar mı laik mi olduğuna bakmaz, öncelikle “iyi usta” olup olmadığını kontrol eder. Diğer taraftan ondan daha titizlikle ha-

reket edilmesi gereken siyasal kadroların seçiminde Kur'anî bir ilke olan "ehliyet ve liyakat" ölçütünü pek az dikkate alarak kararını Müslüman, namaz kıyor, "Torpil yapıp hacca gidiyor." gibi irrasyonel bir çerçeveye taşıması temel bir problematiktir.

Güncel planda milliyetçiliğin bir fikir sistemi olarak güncellenmesinde "milleten mi milliyetçiliğe ve milliyetçilikten mi millete" gidilmesi gerektiği kritik edilmesi gerekir. Son Anayasa referandumu sonrasında yapılan özeleştirilerde halkın sesine kulak verme, halkla aynı dili konuşma veya ortalama halktan yola çıkma şeklinde vulgarize edilen sığ yaklaşımların kısa bir değerlendirmesinde fayda vardır. Milliyetçilik, millete yönelirken muhafazakâr dogmalarla yönelmez. Halkın kolektif değer ve yaratmalarını yüksek sanatsal araçlarla rafine ederek üreterek iletişim araçları ile tekrardan dolaşıma sokmayı anlar. Hükûmetin devletleşmesi veya devletin hükûmetleşmesi sonucu devletin ideolojik aygıtları kullanılarak beyin kontrolü ve dezenformasyonla yanlış haberlerle bilinci zehirlenen kitlelerden intaç eden iradeye saygı duymakla beraber onu yegâne bir parametre olarak değerlendiremez. Bu patolojik duruşun aşılması için yine halk içinden örgütlenerek gerçek kimliğin vatandaşlık iradesi bağlamında yeniden üretimini sağlamaya gayret eder.

Millî birikim ve millî yaklaşım sivil, millet iradesine dayanan hak ve sorumluluklarına müdrük ortalama vatandaş kitesini tercihini ideal durum olarak değerlendirir. Bu tutumu elitizmle ilişkilendirmek mugalataştır.

Türkiye'nin ve Türk milletinin tarihsel ve kültürel birikimi dinsel serüveni dikkate alındığında seçmen davranışının kapitalizm bağlamında yeniden üretilmiş ahlaktan soyutlanmış Eşari ve Emevi gelenekten beslenmiş kapitalist din anlayışından referans olarak üretildiği bir siyasal ve sosyal iklimde Maverünnehir Türk tefekkür birikimine yaslanarak reyî, vahyin yanında aklı, bireyin özgürlüğünü ve istişareyi dikkate alan bu anlamda demokratik ufkun yeniden güncellenmesine imkân veren yaklaşımı eleştirel bir yaklaşımla gündemine almalıdır.

Gerçek bir çağdaşlaşma için Türk hümanizmasını oluşturacak yaratıcı okuma ve düşünme süreci bu perspektif takip edilerek inşa edilmelidir. Bu çerçevede Türk milliyetçiliğine kaynaklık eden temel metinler de eleştirel bir okumaya tabi tutulması zaruridir. ■

Türk milliyetçiliği yeni siyasal ekonomik ve sosyal şartlar çerçevesinde durduğu yeri ve referans kümesini ilkesel çerçevesini oluştururken vazgeçilmez ilkeleri Türk kültürünün tarihsel sürekliliği ve tinsel anlam dünyası, antiemperyalizm, millî bağımsızlık, ferdî hak ve hürriyetlerin tekamülü çerçevesine oturtmalıdır.

Kaynakça

- Anderson Benedict. (1995), **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, çev.: İskender Savaş, İstanbul: Metis Yay.
- Bell, Duncan S.A (2003), “Mythscapes: memory, mythology, and national identity”, **British Journal of Sociology**, 54 (1), pp. 63–81.
- Berghe, Pierre Van Den (1994), “Race and Ethnicity: a sociobiological perspective”, **Nationalism**, (Ed. John Hutchinson and Anthony D. Smith), Oxford: Oxford University Press.
- Çakmak, Özlem (2008), “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, **Dicle Üniv. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.11
- Geertz, Clifford (1973), **The Interpretation of Cultures**, London.
- Gellner, Ernest (2008), **Uluslar ve Ulusçuluk**, (çev.: Büşra Ersanlı, Günay Göksu Bozdoğan), İstanbul: Hil Yayınları.
- Hafızoğulları Zeki (1996),”Bir Kültür Ürünü Olarak Hukuk Düzeni”, **AÜHFĐ.**, Cilt 45, Sayı 1-4
- Hobsbawm, E.J. (2006), **Milletler ve Milliyetçilik; Program, Mit ve Gerçeklik**, çev.: Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Kafesoğlu, İbrahim (1966), “Tarihte ‘Türk’ Adı”, **Reşit Rahmeti Arat İçin**, Ankara: 306-319.
- Kohn, Hans (1955), **Nationalism: Its Meaning and History**, Princeton.
- Özkırımlı Umut (2008), “**Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış**”, Ankara: Doğu Batı Yay.
- Silhs, Edward (1957), “Primordial, personal, sacred and civil ties”, **The British Journal of Sociology**, Volume: 8, No. 2.
- Smith, Anthony D. (1998), **Nationalism and Modernism: A Critical Survey of Recent Theories of Nations and Nationalism**, London: GBR: Routledge.
- Smith, Anthony D. (2002), **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, çev.: Derya Kömürcü, İstanbul: Everest.
- Şimsek, Ufuk (2009), “**Milliyetçilikler ve Milletin Oluşumu Üzerine Bir İnceleme**”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13 (2): 81-96